

NOTRANJEC

Izhaja vsako soboto

in velja po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K. Posamezne številke po 10 vin. Na naročbe brez denarja se ne oziramo. Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Breg št. 12.

GLASILO

KMETSKE STRANKE NA NOTRANJSKEM.

Inserati

se računajo za celo stran 36 K, za $\frac{3}{5}$ strani 25 K, za $\frac{2}{5}$ strani 18 K, za $\frac{1}{5}$ strani 9 K, za $\frac{1}{10}$ strani 5 K, $\frac{1}{20}$ strani 3 K. Pri večkratni objavi primeren popust.

Otvoritev mej za žito.

Poslanci poljskega kluba v parlamentu so stavili predlog, naj se do konca julija t. l. odpre ruska meja, da bo moglo rusko žito brez carine v Galicijo. Agrarni poslanci iz alpskih dežel pa so predlagali, naj se sploh za nedoločen čas odpro vse meje za turščico. V narodno-gospodarskem odseku na Dunaju je bila ta predloga vsprejeta ter se je vladi ukazalo, naj se dogovori z ogrsko vlado o tej zadevi. V smislu carinske pogodbe z Ogrri se sme za nekaj časa odpreti meje, če so letine slabe. Žitna letina je bila slaba v l. 1907 in 1908 v Galiciji in drugod po Avstriji, ni pa bila slaba na Ogrskem. Sedaj je dvomljivo, če se smejo meje odpreti radi avstrijskih slabih letin. Ogrska vlada pravi, da ima pogodba v mislih obe državi, češ vseskupna letina je ugodna, ker Ogrska glede žitnega pridelka tako prevladuje, da Avstrija komaj v poštev pride.

Besedilo pogodbe je res nejasno. Lahko se ga obrne na eno ali drugo stran. Sedaj je prišla na dan velika slabost v sestavi pogodbe, dasi so svoj čas avstrijske politike silno hvalili, ko so jo skrpali z Ogrri.

Interes avstrijskega, in to izrecno povdarjamo, tudi interes južnoavstrijskega kmeta zahteva, da se meje odpro. Ogrri so začeli svoj položaj nesramno izrabljati. Vprašanje je sploh, ali imajo mnogo žita v zalogi. Avstrijsko prebivalstvo trpi na neznosni draginji žit in moke. To pot trpé vsi brez izjeme. Draginja je le umetna in ne utemeljena v tem, da so morda troški pridelovanja zrastle. Pogodba z Ogersko je imela gotovo v mislih slučaje, v kojih izredno trpi prebivalstvo vsled draginje. Zato naj bi vlada tudi proti ugovoru požrešnih Ogrov odprla mejo.

Politične vesti.

V slovenskih trgih na Štajerskem je zmagal kandidat „Narodne stranke“ dr. Kukovec z večino skoro 200 glasov nad klerikalnim Medvedom. Narodna

stranka je lahko zadovoljna s tem krasnim volilnim uspehom.

V nemških trgih in mestih na Štajerskem so povsod zmagali nemški liberalci.

V Petrogradu se vrši pripravljalna konferenca za vseslovanski shod. Bil je razgovor tudi o ustanovitvi slovanske banke. Poročal je ljubljanski župan Ivan Hribar.

Ljubljanski škof ima veliko posojilo od „Kranjske hranilnice“.

Klerikalci so objavili pogodbo, katero je svoj čas imela napredna stranka z nemškimi veleposestniki v deželnem zboru. Nič novega ni prišlo na dan, saj so o tej nekdanji že zdavnaj pokopani pogodbi že vrabci odčivkali. Votli krik, ki so ga vzdignili klerikalci, ni imel nič sadu. V napredni stranki so bili od nekdanj glede tiste nekdanje pogodbe deljena mnenja; tak je tudi danes še položaj. Razmišljanje o preteklosti pa nima pomena. Klerikalci le kriče, ker hočejo zakriti sumljivo zvezo, ki jo imajo sami s Švarcom in kranjskimi Nemci. Nemci jih pri vseh volitvah podpirajo, Nemce pa drže pokoncu naši klerikalci. Kranjsko hranilnico zdržujejo klerikalci! Kdo pa varuje nemško vlado? Kdo brani belgijski regiment št. 27? Kdo je spravil v „Trgovsko zbornico“ Nemca Pamerja? Nihče drugi kot klerikalci. In taki ljudje se sploh upajo naprednjakom kaj očitati? Tako morejo le sprijeni lemenatarji pisati.

Dopisi.

Iz Žirov. V nedeljo dne 23. maja so naši „Orli“ blagoslovili zastavo. Pri tej priliki so povabili s cele Slovenske sorodna društva, in se skrbno pripravljali. Udeležbe vzpričo velikih priprav in reklame ni bilo dosti, gotovo so pričakovali nekaj več. Za nas so zanimivi govori. Kaplan Perko je ostal to pot še precej zmeren. Povdarjal je samo, da morajo biti katoliški izobraževalci za zgled drugim. Dosedaj so res pokazali

„lepe vzglede“, ljudje iz kojih vrst izhajajo tatovi, pretepači, preklinjevalci, nečistniki, lažnjivci, hinavci itd., so res vzor (morda po klerikalni morali, po naši pa ne). Glede izobrazbe so tudi visoko, (a le babe v Žibršeh). Drugi govornik je nastopil v imenu Z. T. O. Ta možic je strastno napadel naprednjake in povzdigoval klerikalizem. Povdarjal je gorostasno laž, da so se slovenski Sokoli zadnji čas zvezali z našimi največjimi sovragi — z Nemci, ni pa povedal kedaj, kako, na kakšen način? No klerikalci itak ne rabijo dokazov ker jim je laž in brezmiselnost temelj in podlaga. Nadalje je povdarjal, da hočejo liberalci in socijalni demokratje iztrgati iz src Slovencev najdražji zaklad — vero, in je klical na vse grlo v boj proti njim, v boj za klerikalizem! Toda dobri katoličani naj vendar pomislijo, kdo pa je vodil in zastopal ves čas slovenski narod, mar ne klerikalci? In kam so ga privedli? Tako visoko, da smo dobri za sužnje v Ameriki in Nemškem v rudokopih, da so nam te službe vzor. Ali nismo eden najrevnejših narodov? Koliko dobrega so že napravili čuki? Prepir in sovraštvo sejejo, hinavci prve vrste so, njih vera je vera sovraštva, slepa vera; nevedne ljudi hočejo napraviti fanatično neumne! Zabavljaj je tudi čez profesorje in Sokolski dom, prerokoval pogin nasprotnikom in zmago njim. No, da pri nevednih ljudeh dobijo večino, ni nič čudnega. In soditi po razmerah, bodo tudi še dolgo imeli večino. Toda večna tudi njih vlada ne bo, prišel bo čas ko bodo ljudje spregledali in sodili drugače, kakor sodijo danes, in takrat bodo

ž njimi pomedli, Bodite zdravi in vodite svoj boj za najsvitlejše „vzore in izdelke“ dalje. Morda pridemo skupaj.

Iz Žirov. Kaplana jezi, ker „Notranjec“ piše resnico o njegovih gojencih „Mar. hčerah“ in „Orlih.“ Toda mi ne moremo kaj; so pač taki ti otroci, da radi segajo po prepovedanem sadu in tujem blagu. Ako tudi hodijo v uniformah k procesijam in v cerkev, jim to več škoduje nego koristi. Glave nosijo po koncu in so ponosni (kakor sploh puhloglavci) nevedni so in skušajo se napraviti stalno neumne, zveste farovške podrepnike in klerikalne kulije. Mar bi se brigali za gospodarski napredek in pravo izobrazbo, mesto, da se navajajo k topoglavosti in so še ponosni na to.

Domače vesti.

Nemiren mirozov v Ljubljani v proslavo zmage Avstrijcev proti Napoleonu I. Zvečer so razobesili Nemci cesarske zastave. Ko je godba igrala pred generalom, je zaklical general „Hoh“ zmagovalcu, nemškutarji so hajlali, Slovenci so vpili Živio! En belgijski vojak se je menda vjezil zaradi besede „živio“ in se je nedostojno obnašal ter bil zaradi surovosti aretiran. Neki doktor Mar je pred kazino vpil na Slovence „Švajnehunde“ (svinjski psi).

Spomenik žrtvam 20. septembra ne bo smel biti predrag z ozirom na to, da bo treba skrbeti za

Listek.

Nekaj cerkvene zgodovine.

(Dalje.)

Konju bič, oslu uzdo,
norcu pa šibo po hrbtu.
Pregovor Salomona XXVI, 3.

Dela in življenje „nezmotljivih svetih očetov.“

Kakor smo že omenili, je bila cerkev s svojimi glavarji toliko časa nositeljica in izpolnjevalka vzvišenih nauk ljubezni in človekoljubja, dokler so jo preganjali. Ko pa je cerkev prišla do veljave in moči, zgodilo se je, da je prestol, na katerem je imel do tedaj svoj sedež samo duh ljubezni, bratstva, resnice in pravice, postal stolica, raz katero je rimsko papežstvo začelo po svoje razlagati prvotne vzvišene nauke krščanstva. Za časa krutega preganjanja so bili papeži in duhovniki ponižni in vdani, ko so pa dobili prevlado, postali so dotlej revni papeži bogataši in mo-gočneži. Tisti, ki so bili do tedaj prisiljeni brez varne strehe živeti in na skalah pridigovati, prilastili so si posvete državne pravice, sezidali si krasne palače in se obdali z dvorjanstvom, ki je bilo sijajneje nego kraljevo ali cesarjevo. Križ ni bil več zadostno orožje v boju proti „zmoti“, poganstvu in malikovalstvu. Vzeli

so v roko jednako orožje kakor zemeljski kralji, z mečem so se bojevali proti onim, katere bi morali premagati z blagodušno pohlevnostjo. Iz mučnikov postajali so trinogi. Krščanski Rim se je spremenil v kratkem v še bolj poganski Rim, nego je bil za časa Nerona in Kaligule. Bil ni več svetovno mesto krščanstva, marveč kraj, kjer so si levitje „Gospoda“ svojo sveto obleko omadeževali. Palača papežev izgubila je vso dostojnost in odličnost. Dolga stoletja je rimsko duhovništvo, katero je nad posvetnim veseljem pozabilo „nebeško plačilo“, samo sebe častilo in oboževalo.

Peter t. j. temeljna skala, na katero je zidana katoliška cerkev, bil je prvi vladar na papeževem stolu. On je baje živel in učil v Rimu, a dokazano to ni, kakor tudi to ne, da mu je baje Kristus podelil pravico, postati praočetom papežev. (Nekteri raziskovalci zgodovine dokazujejo, da Kristus in apostoli sploh niso eksistirali; temveč jih je vstvarila le domišljija kakor mnoge druge, na primer grške polbogove, ker ga vsi tedanji zgodovinarji sploh ne omenjajo in so se legende o njem le pozneje vrinile v zgodovino.) Mi tega ne bomo raziskovali. Dasi bi bilo zanimivo premotriti, kako se je širila moč rimskih cerkvenih vladarjev bolj in bolj, kako je bila istim vedno in povsodi podlaga laž, zvitost, nesramnost in nasilstvo, moramo se vendar s tem zadovoljiti, da načrtamo le v kratkih potezah

ranjence in jetnike. Odbor zahteva, da bo spomenik trpežen in viden, da ga bo vsak dobil na pokopališču pri Sv. Križu brez vodnika. Rok za načrte je do 15. junija, postavljen mora biti 20. septembra.

V Šiški je padla enoletna Alojzija Rataj iz podstrešnega okna in se ubila.

Darujte podpornemu društvu za slovenske visokošolce na Dunaju! V tujem mestu brez denarja, brez zaslužka — s knjigo v rokah trpe naši visokošolci — naš ponos, saj doma na Slovenskem ni visoke šole četudi bi morala zdavnaj že biti, v kateri bi se izvežbali, v katerih bi se pripravljali za stanove, ki zahtevajo tako izobrazbo. Tudi najmanjše darove sprejema za naše pridne mladeniče po pošti Ivan Luzar, nadrevident Dunaj III/3 Reiserstrasse 27.

Velika pevška slavnost v Ljubljani. Društva prispo skoraj izključno z društvenimi zastavami na slavnost, a v mešanem zboru pevskega društva „Hajdrih“ iz Proseka nastopijo dekleta v narodni noši tržaških okoličank. Slovenke širom naše domovine, posnemajte jih, in pridite tudi ve v slikovitih naših narodnih nošah. Društva, katera še niso prijavila vdeležbe vabimo, naj blagovole tó čimpreje ukreniti, čas poteka, slavnostni dnevi so pred durmi. Kakor delujejo bratje Čehi za čimnajvečjo udeležbo, tako je ukrenil upravni odbor „Savez hrvatskih pjev. društev“ pozvati hrvatska pevška društva, da se vdeležijo tem mnogobrojnejše „Slavčeve“ slavnosti, kakor tudi, da bi vsa hrvatska pev. društva v kolikor bode že mogoče, nastopila skupno v enem hrvatskem zboru.

njihovo dejanje in nehanje, pomočke in pomagače, njihove „nezmotljive“ čine in vire. Vže v četrtem stoletju so zahtevali rimski škofje, kateri so si dotedaj še samo to ponižno ime prilagali, da se jim določi prvo mesto med patrijarhi in drugimi škofi. To pa niso storili radi tega, ker so se smatrali Petrovim naslednikom, nego zategadelj, ker so imeli sedež v tedanjem glavnem mestu sveta.

Ob štiridesetletnici tabora na Vižmarjih.

„Dajte nam zedinjeno Slovenijo!“ je klical oče slovenskega naroda dr. Janez Blajwajs na vižmarskem taboru zbrani množici, broječi 25 do 30.000 ljudi. Navdušenja za naša sveta narodna prava, polnečega tedaj slovenska srca, ni moči popisati. Kdor si bil navzoč na tem doslej največjem slovenskem zborovanju, čutiš še danes, kakšen ogenj je tedaj vzburljal naša samozavestna srca. Vse je hrepenelo po skorajšnjem vresničenju resolucij, ki so jih predlagali na taboru in vtemeljevali vneti govorniki.

„V spomin na nepozabni binkoštni pondeljek leta 1869. sem si ohranil ogromni taborski lepak, navajajoč točke, ki so taborjani ukrepali o njih.

Ricmanjsko cerkveno vprašanje rešeno. —

Devet let so bili Ricmanjci boj proti cerkveni upravi. Zahtevali so v začetku samostojno župnijo. Ker jim škofija tega ni dovolila, so pristopili k pravoslavni veri. Ali oblast jim je cerkev zaprla. Pogrebe je vodil potem župan, ki je molil namesto duhovnika; ravno tako je tudi sklepal poroke in krstil otroke. Končno pa se je udala cerkvena uprava. Ricmanjci dobe župnika, katerega si bodo sami volili; plačo bode dobival iz verskega zaklada. Z denarjem verskega zaklada se jim popravi tudi zanemarjena cerkev. Služba božja se jim je deloma dovolila v slovanskem jeziku.

Udje hranilnice in posojilnice na Dobračevi so sklenili kupiti mlatilnico z bencin motorjem in čistilnico za žito. Ti stroji bodo dobro služili kmetom, ker primanjkuje delavnih moči, zato je veselo pozdravljati ta načrt; z združenimi močmi bi se dalo marsikaj doseči, treba je le resne volje in vzajemnosti; le naprej!

Veliki slovenski zemljevid, ki ga izda „Slovenska Matica“ stane za društvene člane 5 K, za nečlane 6 K. Denar je pošiljati naprej. Na naročila brez denarja se ne more ozirati. Za malo doplačilo se dobi zemljevid prilepljen.

Trgovina z razstavnimi kolajnami. Zadnji čas, nabirajo razni agenti udeležnike za naslednje zakotne razstave: mednarodno razstavo v Amsterdamu 1909, v Antverpi 1909, v Parizu 1909, v Rimu 1909 in za več drugih. Gre za popolnoma brezpomembna, zasebna kupčijska podjetja, ki imajo več ali manj le namen kolajne razpečavati. Med njimi imajo nekatera

Govorilo in sklepalo se je: 1. O sredstvih, ki so neobhodno potrebna, da se ohrani slovenska narodnost, in to: 1.) po zedinjenju vseh Slovencev na postavni poti v eno kronovino z deželnim zborom v Ljubljani; 2.) po uvedbi slovenskega jezika v šole; 3.) po ustanovitvi slovenskega vseučilišča v Ljubljani; 4.) po uvedbi slovenskega jezika v urade. II. O napravi denarnih zavodov v podporo kmetijstva in obrtništva in osnovi lastnega zavarovalnega društva.

Dne 17. majnika je minulo 40 let, odkar smo taborovali na Vižmarjih. Ali so se v tej dobi izpolnile tamkaj sprejete zahteve? Razen točke II. smo Slovenci domalega tam, kjer smo bili pred štirimi desetletji. Ne da se tajiti, da smo v marsičem sedaj celo na slabšem nego pred leti. Narodno vprašanje se je pod znanim vplivom potisnilo v ozadje, češ, da ni na dnevnem redu. Kdor se čuti narodnjaka, proglašen je bil za „liberalca“ in naj si je imel vero, kolikor jo je v vseh 12 členih. Namesto organizacije, naperjene zoper močnega sovražnika, delujočega za našo narodno pogubo, se je osnovala močna stranka, kateri je poglavitni namen: borba zoper brate, ne zoper tujce — te treba pustiti vedno. V volilnih proglaših njenih kandidatov se ne omenjajo naše narodne zahteve, sprejete na slovenskih taborih. V vladni službi stoječa, je omenjena stranka vselej zvesto stregla še tako narodno-krivičnim vladam in ščitila

še celo permanentna razsodišča, ki neprenehoma podeljujejo vsakovrstna odlikovanja proti plačilu. Dotične kupljene odlike seveda nimajo niti najmanjše vrednosti. Interesentom se nujno priporoča, da se vedno, predno glede razstav kaj ukrenejo, obrnejo do trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

Naše mladenke, naša nada. Z veseljem moramo konstatirati, da rodi vzgoja v naši dekliški šoli lepe sadove, kar se kaže pri vsaki priliki. Tako so nedavno na izletih nabrale gojenke višje dekliške šole in liceja znatne prispevke za šolsko družbo sv. Cirila in Metoda. Samo v Bohinju so nabrale gojenke I. a letnika 14 K, a jako lepe prispevke so nabrale v nabiralnik tudi gojenke liceja na izletu na Šmarjetni gori. Čast taki mladeži!

Naši malčki za šolsko družbo. Pod navodilom znanega kamniškega rodoljuba Franceta Steleta so nabrali otročiči: Pepica Koširjeva, Pepica Adamičeva, Tonče Flere, Slavko Gnašek, Gustelj in Zinka Fajdiga, Makso Ekslarjev i. dr. 5 kg pomarančnih lupin, 30.000 znamk in 3 škatlje stanjola in svinca. Srčna hvala! V posnemanje!

Družbi sv. Cirila in Metoda prihajajo neprestano prošnje iz obmejnih krajev, posebno s Koroške za slovenske knjige. V teh prošnjah se naglašča, da bi bilo treba na Koroško poslati na vagone knjig, kakor so jih poslali Čehi Slovakom na Oggersko. Dobrodošle so vse slovenske knjige, tudi molitveniki, šolska berila, katekizmi itd. Te knjige so namenjene raznim bralnim društvom, nadalje knjižnicam in šolarjem.

Žalibog ne poznajo v koroških šolah slovenskih knjig, celo slov. katekizmi so ponekod iz šol pregnani. Da se otroci nauče slovensko brati je poglavitna zasluga duhovnikov. Da pa se bodo učenci izven šole urili v slovenskem branju, treba jim je dati lahkega čtiva. V ta namen so posebno pripravna šolska berila, tudi taka, ki drugod niso več rabna. Takih knjig leži po vseh šolah v izobilju. Družba se prav toplo priporoča za vse slične knjige.

20 letnico sovražne nam „Zidmarke“, ki nima družega namena, kot vzgojiti iz slovenskih otrok strastnih nemčurjev, praznujejo dne 6. junija t. l. v Gradcu. To slavlje bo hrupno in izzivajoče, pobiral se bo denar za potujčevanje v Sloveniji. Zadnja nemška kočica bo ta dan prispevala k zgradbi nemškega mostu čez Slovenijo do Adrije v zatiranje in poniževanje Slovenstva. Odgovorimo po celi Sloveniji nemškemu izzivanju s tem, da napravimo dan 6. junija za dan narodne osvete ter, da skušamo nabrati čim več narodnega davka za našo edino obrambno družbo sv. Cirila in Metoda. Nabiralniki naj se vporablajo. Mlade naše sobojevnice in naši mladeniči naj se posvetijo ta dan službi narodnih boričev ter skrbe, da pride vsak rodoljub v dotiko z nabiralnikom.

Narodni trgovci, obrtniki itd. pozor! Družba sv. Cirila in Metoda namerava letos v koledarju (vestniku) prinesiti pregled vseh slovenskih tvrdk in vseh narodnih podjetij itd. Koledar se razširi po vseh slovenskih pokrajinah, zato je oglašanje v njem velikega

v odločnih hipih njihove zastopnike. Za borno skledo leče — za razne osebne in strankarske podpore — je izdala splošne narodne koristi (primeri: Cilli — fremdes Gebiet; oškodovanje slovenskega naroda o volilni prenarodbi; dve nemškonacijonalni gimnaziji na Kranjskem; razna imenovanja itd. itd.). Složno nastopanje v važnih narodnih vprašanjih je onemogočevala osebna in strankarska sebičnost. Kar je trudoma zidal narodnjak, podrl je z drzno roko slovenski vladni sluga. Ob takem neskladu je sestavno in vztrajno naraščala nemška moč, kažoča se ob mejah in vsepovsod med nami. Ko je lani v jeseni priklopela do vrhunca in je tekla nedolžna kri v našem stolnem mestu, smo menili, da je nastopil trenotek, ko se poravna razdor in se strnejo Slovenci v eno, v narodnem in gospodarskem oziru edino vojno vrsto, zmagovito nastopajočo zoper tujstvo. Žal, da se naša nada še ni izpolnila . . .

Značilnega pomena je dejstvo, da se vižmarskega tabora spomenik, naročen in izdelan pri kamnoseku Čamerniku, se doslej ni postavil. Slov. Branik.

Notranjsko.

Od Ljubljane bele do Suhorje,
steza svet se notranjski;
naš rod se trudi, koplje, orje,
zlata pridnost ga živi.

Postojna, mesto na proglasu,
radi jame vilinske:
ogromni hram v prelestnem krasu,
čast i dika Notranjske!

Pod Nánosom je prvo cvetje,
v nizkej zemlji dom srebra;
mej narodom presrečno petje:
to je naš prizor sveta.

Vipava zlahtno vince toči,
žnjim vesel je naš Dolan;
če vremenščina le grlo zmoči,
jezik brž je razvozljan.

Jezero cerkniško se zbira,
rib obilno nam redi;
ga mnogo žejnih jam požira,
zdaj se prazni, zdaj polni.

Tu star je gozd tam sklad kamenja,
Ponikev, tu a tam ravan:
povsod v stvarih odsev življenja,
mičnih življev jek glasan.

Visokega Snežnika glava,
se ozira v jutra . . . svit
i na Jadran, kjer ladja plava,
v tržni Trst, nam znamenit.

* * *

Dih nežnorahli z lipe veje, —
srce vsklika: **O moj dom!**
slavjanska misel dušo greje,
silna, kakor blisk i grom!

Suhorski.

pomena. Sprejemali se bodo oglasi od vseh solidnih in strogo narodnih tvrdk. Oglasi so lahko tudi majhni, kakoršne prinašajo naši dnevniki v skupnih oglasih. Seveda bodo tudi pristojbine neznatne. Oglasi naj se pošljejo s popolnim besedilom do začetka avgusta na družbo sv. Cirila in Metoda, Ljubljana, Narodni dom.

Cepljenje prašičev proti rdečici je izvrševal pretekle dni v Matenji vasi in okolici živinozdravnik g. Simental iz Vipave. Prašiče cepiti so dali do male izjeme vsi posestniki.

Hranilnica in posojilnica v Matenji vasi ima svoj I. redni občni zbor dne 13. junija t. l. ob 3. uri popoldne v prostorih M. Žnideršiča v Matenji vasi. Po občnem zboru se vrši predavanje o pomenu posojilnic in zadružništva, na katero se opozarjajo prijatelji napredka.

Konečni komisijski ogled gledé gradnje dvorazrednice v Matenji vasi se vrši prve dni meseca julija. K ogledu in obravnavi pride zastopnik glavarstva, okrajnega šolskega sveta, cel krajni šolski svet, cel občinski odbor Slavinski ter lastniki predlaganih parcel. Želeti je, da enkrat pade končna odločitev, troški so že precej narastli — storilo se ni pa še nič.

Klerikalna morala. Kdor se sramuje moliti, kdor se torej z molitvijo noče pokazati, da je kristjan, naj vsaj pristopi k „Orlom“, da bode s telovadbo dokazal, da je pravi kristjan“, tako nekako je agitiral za „Čuka“ na prižnici neki znani župnik na Notranjskem. Dočakati znamo torej, da se cerkve spremene v telovadnice. Na mesto oltarjev stali bodo telovadni drogi, a namesto sv. duha v podobi goloba, plaval bode „Čuk“ nad glavami vrlih telovadcev.

Vse tiho, žalostno, brez pozdrava, brez slavalokov bilo je, ko se je pretekli mesec peljal milostni g. škof skozi Orehek, Matenjovas in Rakitnik, tudi streljanja ni bilo čuti, kakor včasih. Da, da — včasih!

Ali se ne bi porabljeni gramofonski žeblički lahko v denar spravili? V mestu in po deželi nahaja se že skoro v vsaki drugi gostilni gramofon pa tudi po zasebnih hišah jih je mnogo. Naša družba sv. Cirila in Metoda bi tu zopet lahko vjela stalen virček dohodkov. Množina stori.

Narodno gospodarstvo.

I. slovensko društvo perotninarjev v Ljubljani priredi 5. junija 1909. ob 8. uri zvečer v dvorani „Mestnega doma“ v Ljubljani javno predavanje o perotninarstvu, opremljeno z zanimivimi skioptiskimi podobami, ter drugi dan to je v nedeljo, dne 6. junija 1909. ob polu 10. uri zjutraj v hotelu „Ilirija“ III. redni občni zbor z običajnim sporedom. Odbor vabi člane društva, da se predavanja in občnega zbora zanesljivo udeleže, ko jim je v to sedaj dana ugodna prilika, ker se je društvo v boljšo priročnost članom

preselilo iz oddaljenega Tržiča v osredje mile slovenske domovine v — belo Ljubljano.

V rastlinskem poskuševališču kmečke šole na Grmu pri Novem mestu so se delale poskušnje z različnimi vrstami ovsa, ajde, krompirja in deteljnih mešanic. Ovsa so se sejale sledeče vrste: beli sabljjar, orjaški dolar-oves, Vanekov kraljevi oves in ruski zlati oves. Beli sabljjar je najbolje obrodil. Dal je na 1 a 60 l zrnja in 33 kg slame ali na 1 ha 60 hl zrnja in 33 q slame. Ker tehta 1 hl zrnja le 37 kg, bi znašal ves pridelek v zrnju 22 q. Od ajde so se vzele za poskušnjo navadna črna ajda in siva ajda. Na dveh oddelkih se ni nič gnojilo, na dveh oddelkih pa z umetnim gnojem in sicer s 300 kg rudninskega superfosfata na 1 ha. Poskušnja je pokazala, da se je doseglo z umetnim gnojem 3 hl več zrnja in 6 q več slame. Glede vrst ajde se je pa pokazalo, da je dala siva ajda za polovico več slame kakor črna, zato pa lažje zrnje. Siva ajda je dala na 1 ha 50 q slame, črna 30 q, zrnje je pa tehtalo pri črni ajdi 58 kg, pri sivi pa 46 kg hl. Pri krompirju so se delale poskušnje z različnimi vrstami kakor z dr. Nilson, Heine, Vaclav, Leo, onejidovcem, ameriškim zgodnjim in solnčnikom (Early Sunrice). Letos je najbolj obrodil Heine. Onejidovca se je pridelalo 220 q, Heineja 295 q na 1 ha. Heine je okrogel, debelokožnat krompir z rumenim mesom.

Brzjavljenje brez žice v Pulju.

Čudna stvar je zrastle v Pulju pri morju. Kakor velikanska žveplenka je, visoka je 90 m in le 2 m široka — to je steber ali jambor radiopostaje. Vkljub visočini je to novo znamenje Pulja le 12 ton (12.000 kg) težko, pripeljali so ga na eni sami ladji. Sestavljeno je iz tisoč delov, kos za kosom so postavili brez posebne lesene opore. Postavljen je steber na debelo steklo. Prvič se uporablja steklo kot podstava, in osemtedenski poskusi so dognali, da je ta podstavek boljši kot mramorni, ki je bil doslej v navadi, ker steklo osamljuje ali izolira elektriko, da ne izgine v zemljo, kar je potrebno, saj je treba računati z električno silo od 120.000 do 150.000 voltov. Vendar ta čudni steber nima z brezžičnim brzjavljenjem dosti opraviti — potreben je le kot opora za mrežo iz žice, zvano antena. Antena je podobna pajčevini, le večja je in iz žice. Speljana je v krogih, ki so zvezani med seboj iz 25 kilometrov žice. Močne železne vrvi jo drže v zraku, tudi steber drže tri močne železne vrvi, da ne omahne od vetra. Zaradi izoliranja so tudi te železne vrvi pritrjene v stekleno podstavo, da se ne izgubi elektrika v zemljo.

Mreža iz žice, antena sprejema tuje električne toke in oddaja svoje.

Majhna hiša stoji poleg antene kakor cerkvica poleg stolpa. V njej so stroji za obrat, pa tudi stanovanja za častnike in inženirje, ki službujejo tod noč in dan.

V strojnici napravljajo bencinovi motorji z dinamo-stroji električni tok, katerega zbira v bateriji 180 lajdenskih steklenic, ki so po 160 *cm* visoke. To se dogaja v prostoru, ki ima take stene in vrata, ki ne pripuščajo glasu ter trojna debela okna. Vendar je slišati pokanje električnih isker že od daleč, blizu je grmenje tako glasno, da se niti vpitja na uho ne razume.

Pol metra dolge, kot roka debele iskre poskakujejo. Natančno se vidi, da prevajajo električni tok po jeklenih pasovih na anteno. Odtod prehaja elektrika v zrak ter se ondi razširja slično kakor se razširjajo valovi, ako vržemo kamen v vodo. Krog in krog se širijo električni valovi — kako daleč je odvisno od moči radiopostaje — vjamejo se pa ti toki na anteni druge radiopostaje.

Pulj je radiografsko zvezan brez žic čez velikanska gorovja. Posebno občudujemo zvezo podnevi. Z isto električno energijo se ponoči brzjavlja trikrat tako daleč kot po dnevi, podobno upliva svetloba na električne valove, kakor če se kliče proti vetru.

Med dvema dimnikoma na Dunaju je antena, pri železniškem voju v Kornajburgu, pri vojnih ladjah v Kotoru. Vspeh naše postaje je velikanski. 500 *km* daleč upliva naša postaja, majhna je sicer — toda najboljša na svetu, ker delujejo druge le 200 *km* daleč čez ravnine.

S skolkjo na ušesu poslušamo. Nerazumljivo bučanje! Treba je torej premakniti gumb premakljivega kondenzatorja, dokler se spremeni ropot v razločna znana znamenja. Kako lahko se to izvrši! Tako, da pozabimo za hip, koliko čudezne duhovitosti je bilo treba, da se radiosistem praktično uporablja.

Navadno pove radiografska postaja svoje ime, toda tega bi ne bilo treba, ker je še malo postaj na svetu. Vsaka postaja ima poseben glas, visoki glasovi kakor od trobente, to je postaja angleške mornarice na Malti, temnozamolκλο regljanje je signal pariškega Ajflovega stolpa. Ako obrnemo kondensator, pa slišimo pogovor med Tulonom in ladjami, ki so namenjene v Španijo.

Ko se je nemški Vilhelm peljal po Jadranskem in Sredozemskem morju, so dvakrat na dan ob 7ih zjutraj in zvečer grmele na postaji v Pulju električne iskre, ki so obvesčale cesarja o svetovnem položaju.

Naprava se je postavila v 32 dneh. Zidalo in montiralo se je hkratu zaradi vojne nevarnosti. Največje zasluge si je pri tem delu stekel baron Kodeli iz Kranjskega.

Po svetu.

Prevažanje vojnega materiala v Srbijo, ki je bilo od 21. oktobra lanskega leta prepovedano, je zopet dovoljeno. Izvažati strelivo itd. v Srbijo ni bilo dovoljeno zaradi preteče vojne. Ustavili so več pošiljatev, namenjenih v Srbijo s Francoskega na Dunaju ter jih vrnili Francozom. Potem so Francozi pošiljali vojni material po morju v Solun, odkoder so se po železnici čez Ristovac prevažale v Srbijo.

Curiški vlomilci prijati. Meseca februarja t. l. so bile curiškemu urarju F. Galitu ukradene dragočnosti v vrednosti 44.000 frankov. Obvestili so o tej tatvini vse policijske urade, med njimi tudi policijo v Budimpešti. Te dni je ta policija našla v zastavljalnici uro, ki je bila očitno ukradena v Curihu. Dognalo se je, da je uro zastavil trgovec z jajci Niul, čegar sin je nastavljen v Curihu. Telegrafično se je javilo curiški policiji, ki je mladega Niula prijela. Še tretjega pomagača Josipa Mišika pa so dobili na Dunaju.

Poštna tatvina v Zagrebu. Zagrebška policija je javila, da je bilo 19.000 kron ukradenih med Gostičem in Ogulinom in sicer uradno pismo z 19 tisoč-kronskimi bankovci, zasebno pismo s 1000 K in 35 rekomandiranih pisem, ki so bila vsa v Budimpešto odposlana.

Na glavi stati je nevarno. V nekem mestu v Vzhodni Prusiji so se izkušali mladi ljudje, kako dolgo bo kateri stal na glavi. Neki oskrbnik je stavil s tovariši, da vzdrži na glavi pol ure. Oprt na roki in noge prislonjene ob zid, je ostal res pol ure v tem položaju. Toda kmalu nato se je onesvestil in prebudivši se zopet, je začel razgrajati in vpiti. Morali so ga zvezati in spraviti v blaznico, kjer po zdravniških izrekih ostane do smrti.

Rodoljubi, podpirajmo le domače trgovce in obrtnike!

Za kratek čas.

Če žena hlače nosi. Jože: „Mica mi je včeraj vrgla lonce v glavo, ki se je razbil! Oj, kaj naj storim!“
Tone: „Kupita si železne lonce!“

Ljubimsko pismo. Mlado dekle, ki je prejela od ženina-zdravnika zaljubljeno pismo: „Mati, takoj pridem nazaj — zdaj grem le v lekarno, da mi preberejo, kar mi je Pavel pisal!“

Dober začetek. „Ali je nova kuharica že tu?“
„Ne še, vendar sedita v kuhinji že dva vojaka, ki jo pričakujeta!“

Gostilna pri debeli goski. „Mati krčmarica Vas pozdravljajo in vabijo, da pridete danes zvečer k debeli goski!“

Človekoljubnost. Dekla: „Gospa, ne upam si osnažiti tega visokega okna od zunaj, padla bom!“
Gospa: „Le poskusi. Prvič imaš sicer lahko smolo, a sčasoma bo že šlo!“

Draginja. Pismonoša: „To pismo iz Ljubljane velja 20 h, gospodična Malka!“
Hišna ogorčena: „Kaj, ali so se tudi znamke podražile?“

Opravičena nevolja. Tat: V „Notranjcu“ berem, da je uzmovič ukradel Kramarčku 150 K. Glej, glej! Saj sem bil to sam, pa ni bilo več kot 37 K v blagajni. Glej ga bahača — zdaj pač ni poštenih ljudi na svetu.“

Loterijske številke.

Trst 22. maja	31	77	8	85	6
Prag 26. maja	8	14	74	3	32

Privoščite si večkrat na teden izborne testenine „Pekatete“!

Zahvala.

Pri velikem požaru, ki je razsajal dne 27. aprila t. l. v Razdrtem pri Senožečah, bilo je podpisaneu prostovoljnemu gasilnemu društvu uničeno vse gasilsko orodje.

Že dobro znana c. kr. priv. avstr. zavarovalna družba „Dunav“ na Dunaju, pri kateri smo bili k sreči zavarovani, rešila je škodo v najkrajšem času in nam izplačala odškodnino v polnem znesku.

Štejemo si torej v dolžnost, to že vobče priljubljeno zavarovalno družbo vnovič najtopleje priporočati.

Razdrto, dne 18. maja 1909.

Prostovoljno gasilno društvo v Razdrtem.

Ludovik Michieli,

l. r. naceľnik.

Št. 1069.

Razpis.

Na trirazredni deški meščanski šoli v Postojni je popolniti s **1. septembrom t. l.** mesto šolskega sluge z letno plačo **720 K** in s prostim stanovanjem v šolskem poslopju s prosto kurjavo.

Prošnje, opremljene z zdravniškim spričevalom vlagati so semkaj do 1. julija t. l.

Prednost pri oddaji mesta imajo tisti prosilci, ki so večji vrtnarstvu.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni.

dne 19. maja 1909.

Pozor krčmarji!

Kadar kupujete **vino** ali **rakijo** ali ob času zorenja grozdje, se Vam priporočam. Stanujem v Poreču že mnogo let in poznam popolnoma tukajšne razmere glede dobrih in manj dobrih vin in se zatorej priporočam vsem krčmarjem, naj se zanesljivo obračajo name pismeno ali ustmeno, ker posređujem v vseh razmerah.

Martin Sreboth, trgovec
Poreč, Istra.

FRANC KRAIGHER

krojaški mojster v Ljubljani
Kongresni trg 5 (Zvezda).

Priporočam se za izdelovanje
oblek za gospode.

Domače in inozemsko blago imam vedno v zalogi.

Cene zmerne! Delo solidno!

== Postrežba točna. ==

V korist „Družbe sv. Cirila in
Metoda“

ČEŠKO PIVO

Ceške delniške pivovarne v
Č. Budejevicah

...

Zalogi za Notranjsko:

Postojna Trnovo

na Kranjskem.

Zastopnik

valjčnega mlina **Vinka Majdiča** iz Kranja
Slavoj Jenko ima zaloge za odjem na debelo
v Trnovem in Podgradu.

== Trgovci: „Svoji k svojim.“ ==

Trpežni folc

navadno strešno opeko „Kavljar“ in
zidno opeko izdeluje ter ima v zalogi

Karol Jelovšek

c. in kr. dvorni založnik opek na Vrhniki.

Nova slovenska trgovina!

Lenasi & Gerkmán, Ljubljana.

Priporoča za pomlad in poletje: Najnovejše kamgarne in druga sukna za moške obleke. — Novosti raznega volnenega blaga za ženske obleke in bluže. Najrazličnejših vrst batisti, sateni, kambriki. — Velika zaloga perilnega blaga, šifona, gradelna, blaga za rjuhe in platna vseh vrst. — Fine garniture, odeje, preproge in zavese. — Solidne cene in točna postrežba!

Svoji k svojim!

Svoji k svojim!

Svoji k svojim!

Pozor! Kmetje! Pozor!

SVOJI K SVOJIM!

Popolnoma varno in najbolje naložite denar v

Kmečki posojilnici

— v LJUBLJANI —

(nasproti Figovca — v lastni hiši na Dunajski cesti).

Kmečka posojilnica v Ljubljani podpira kmetovalce in je pravi kmečki denarni zavod.

Vloge se obrestujejo po $4\frac{1}{2}\%$

V kmečki posojilnici je naloženo že nad 15 milijonov kron.

Rezervni zaklad čez K 300.000.

Za varnost pa še neomejeno jamči nad 3000 članov.

Kmečka posojilnica je edin slovenski denarni zavod, ki je vpeljal hišne nabiralnike vlog.

Svoji k svojim, kmetje!

Svoji k svojim, kmetje!

Kmečka posojilnica sprejema hranilne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar.

Notranjska posojilnica v Postojni

registrovana zadruga z omejenim poroštvom.

Posluje vsak torek in petek od 9.—12. ure
— dopoludne. —

☐☐☐

Obrestuje hranilne vloge po $4\frac{3}{4}\%$ od dne vloge do dne dviga brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje sama.

Daje posojila proti vknjižbi po $5\frac{1}{2}\%$ in amortizaciji najmanj $\frac{1}{2}\%$, na osobni kredit po 6% .

☐☐☐

Prošnje za posojila se sprejemajo le ob torkih, posojila se izplačujejo le ob petkih.